

მართალთა გამარჯვება

გამარჯვება არის და იქნება ხვედრი იმ ერთა, რომელნიც „თავის-უფლებას“ პოულობენ და მოიპოვებენ თავისი ცხოვრების განახლებისა და გარდაქმნისა, მიახწევენ თავის სრულ პატრონობას; და კვლავ სხვა გამარჯვება დაავიწყებინებს ბრძოლას ერთა, რომელთაც უფლება წარსტაცეს სახელმწიფოებრივი ცხოვრებისა, ან რომელთა ნაწილნი უცხო ერთა სახელმწიფოებს მიაკუთვნეს ძალით. პირველი გამარჯვების მავალითი მრავალი ვიხილეთ დიდი ომის შემდეგ და მეტს კიდევ ვიხილავთ; ნაკლები ვიხილეთ მაგალითი მეორე გამარჯვებისა. მაგრამ იგიც აუცილებელია, და ერთი უშუალოდ არის აი ახლა განვიცადეთ: ქრელი სახელმწიფო ჩხო-სლოვაკიისა, სადაც გერმანელები, პოლონელები, უნგრელები, სლოვაკები და უკრაინელები ყმად ესახლენ ჩვენს, რომელთა რიცხვი მთელი სახელმწიფოს მცხოვრებთა ნახევარზე არ იყო, ჩვენ თვალწინ განქრულ უფლება-ახლით ეროვნულ ელემენტთა ბრძოლით, ფაშისტებისა და ნაციონალ-სოციალისტების ენერგიული მოქმედებით და სხვა დიდ სახელმწიფოკაცთა ჩარევით.

ამ სახელმწიფო კაცთა მოქმედებამ კიდევ ერთი დიდი ნაყოფი გამოიღო: მან მშვიდობის განმტკიცების რწმუნა მისცა იმ ერებს, ვისაც მუდამ ფაშისტებისგან მოსალოდნელი თავს-დასხმით აწინებდნენ, და ნათლად დაანახა, თუ ვისგან მოდის ნამდვილად საფრთხე ომისა და ქვეყანათა დაქვევისა.

და ამ მოძრაობის ვერაფერი ძალა ვეღარ შეაჩერებს. ერთი უფლებას მოითხოვენ სახელმწიფოებრივი ცხოვრებისა, უფლებას მოითხოვენ მის ნაწილთა უსაფრთხოებისა. მათაც უფლება უნდა ჰქონდეთ თავისი უპატრონონ ისე, როგორც მათ სურს და როგორც მათი ბუნება ეუბნება. ჩხო-სლოვაკიის შემდეგ სხვა სახელმწიფოებს შეაკვლევინებენ ხელს-ერებს ერთა უფლებების აღსადგენად. და ბოლოს თვით ბოლშევიკურმა რუსეთმა უნდა იწვინოს შედეგები თავისი ძალ-მომარებისა, უსამართლობისა და მხეცურად განადგურებისა ერთა თავისუფლებათა და მილონობით ადამიანთა სულთა. და ეს პროცესი სახელმწიფოთა მიერ მიწა-წყლის ფლობის შეცვლისა მიისწავის იმ იდეალისადმი, რომ ეროვნული მოსახლეობისა და სახელმწიფოს სახელგარმა ერთსა და იმავე ხაზზედ გაიაროს. ხოლო თუ რამდენად იქნება სინამდვილე დამპარკოლებელი ამ იდეალის მიხედვით, — სხვა საკითხია.

ფაშისტური, ნაციონალ-სოციალისტური მოქმედების კულტურულ კაცობრიობას იმ ძალად, რომელიც აწესრიგებს მის ცხოვრებას და ათავისუფლებს მას დიდი ომის შემდეგ დამყარებული ქაოსისაგან, იხსნის ერთ მათ წიაღში დაბუღებულ და გარეთგან მამდგარ ქირთაგან, და საქართველოსაც მხოლოდ ამ ძალის იმედი უნდა ჰქონდეს: ბოლოს იგიც მოიპოვებს თავისი ძველ, მრავალჯერ წარტაცებულს უფლებას თავისუფლებისა, თავის პატრონობისა, რასაც უცხო სიტყვით „სუვერენობა“ ეწოდება, რათ-განაც იგიც მართალია, და ათასჯერ მართალი, ხოლო მართალია გამარჯვებას ვერაფერი მარჯობით ვეღარ შეაჩერებს!

მ. წერეთელი

თეთრი გიორგის ლაპარაკის ორგანიზაციის ორგანო

1924 წელს, 24 ოქტომბერს, ქ. პარიზში დაარსდა თეთრი გიორგის ორგანიზაცია.

თითხმეტი წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც საქართველოში დაბადებულმა იდეამ აქ უცხოეთში, რეალური სახე მიიღო და ორგანიზაციულად ჩამოყალიბდა.

ბევრი დაბრკოლება შეხვდა თეთრი გიორგის ამ ხნის განმავლობაში, მეტად მძიმე პირობები გადაეღობა მის წინსვლას, სამოქმედო ასპარეზიც განსაკუთრებული და შეზღუდული ჰქონდა, მაგრამ მას აღმოჩნდა ისეთი ძლიერი სიტუაციის ძალა, ისეთი სიმტკიცე და შეუდრეკელი ნებისყოფა, რომ ადვილად სძლია ყველა სინაღვლენი, გარეშე თუ შინაური ხასიათისა, აღებულ გეზს ოდნავაც არ გადალახვია, და უკომპრომისოდ, პატიოსანი შრომითა და ღვაწლით გაუყავა გზა იმ დიდ იდეას, რომელიც დღეს ასულდგმულს და ამოძრავებს უამრავ ქართველ მამულიშვილს, და რომელზედაც უნდა აშენდეს საქართველოს მომავალი.

მთავარი საიდუმლოება თეთრი გიორგის ასეთი ძლიერებისა გამოიხატება იმაში, რომ ნიადაგი, რომელზედაც ის წარმოიშვა, არის საქართველო და მისი სინამდვილე. ჩვენ არა ერთხელ ვსთქვით, რომ სამშობლოს დაპყრობის მეორე დღესვე, ჩვენმა ახალთაობამ მწვავედ იგრძნო ეროვნული ერთობის საჭიროება;

მწარე გაცემილით განსწავლულმა, მან არსებული პარტიული ანტაგონიზმი მიიფიქრა და ჩვენ ბედნიერება გვქონდა საკუთარი თვლით გვეხილა, თუ როგორი აღტაცებით და აღფრთოვანებით დედაგარდა და მამყარებელთა წინააღმდეგ გამართულ ბრძოლებში, განუტრეკელად პოლიტიკური მიმართულებებისა და მრწამსისა.

პარტიულ დაყოფის უკუგდების და ეროვნულ ძალთა დარაზმების აუცილებლობა მთლად ნათელი შეიქმნა აგვისტოს დიდი ამბოხების დროს, როდესაც საქართველომ იარაღით ხელში მოიხურვა და-კარგულ უფლებათა აღდგენა.

ვის ახსოვდა მაშინ, ვინ რომელ პარტიას ეკუთვნოდა, როდესაც აცრემლებული სამშობლო სისხლსა ღვრიდა და ეროვნულ საფლავს ემატებოდნენ საქართველოს უკვდავებისათვის თავგანწირულნი?

რომელი პარტიული ფიქრობდა იმ დროს თავის პარტიის სატონობაზე, როდესაც მშობლიური მხარე ძაძებში იმხიბოდა და რუსეთი მხეცური სისასტიკით სისხლში ახრჩობდა საქართველოს აჯანყებას?

ბრძოლის მომენტში ყველანი ერთი ფიქრით, ერთი გრძობით იყვნენ შეპყრობილნი. სამშობლოს სამსვერპლოზე ერთად წარსდგენ ხელიხელ საკიდებულნი: ნაციონალისტი და სოციალისტი, თვითად და გლეხი, მუშა და ვაჭარი. ყოველ მათგანს მხოლოდ ეროვნული იდეალი ამოძრავებდა, იითიველი მთავანი მხოლოდ სამშობლოს განთავისუფლებისათვის იბრძოდა.

სწორედ ამ ბრძოლის მომენტში შექმნილ სულიერ კავშირსა და შეკავშირებას ახვედრება გიორგის იდეა, ერთი აზრითა და მისწრაფებით გასსწავლულმა ახალგაზრდობამ მოიხურვა მთლიანობის ხელისშემშლელ პარტიულ ბარკილების დამხრებვა. მის მოთხოვნისად არ აკმაყოფილებდა არც ერთი არსებული პოლიტიკური პარტია, საქირო იყო ისეთი მიმართულების შექმნა, რომელიც თავს მოუყრიდა ყველა ეროვნულ ძალეს პარტიულ და კლასობრივ დაყოფის გარეშე მდგომ ერთ ორგანიზაციაში.

მებრძოლ თაობის ამ სურვილს, ხორცი შეესხა აქ, საზღვარგარედ თეთრი გიორგის ორგანიზაციის დაარსება, რომელმაც მთელი შინაარსი და მიზანი მოძრაობისა სამ ისტორიულ სიტუაციაში გამოხატა; მან თავის დროსაზე დააწერა უკუდავილობუნები: „საქართველო უწინარეს ყოვლისა“, რომელიც მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში საქართველოს იცავდა და ინახავდა. ამ დღესათვის ებრძოდა მეტრს მხნედ და თავგანწირვით ალექსანდრე ბატონიშვილი, წინაპართა ამ წმინდა ანდერძს ასრულებდა 1802 წლიდან რუსეთის წინააღმდეგ მრავალჯერ აჯანყებულ ქართველი ერი.

„საქართველო უწინარეს ყოვლისა“ ს ქადაგებდა ჩვენი ეროვნული აზროვნების ბურჯი დიდი ილია, ეს დიდი იდეა აღბეჭდეს სისხლით 1924 წ. აჯანყებაში დახოცილებმა და ამ სახელოვან დროს მას გმირულად ატარებდა საქართველოს უკანასკნელი რაინდი ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, რომელიც პირადად დაესწრო თეთრი გიორგის პირველ კრებას. მხურვალედ მიესალმა მის დაარსებას, და გამარჯვება უსრუდა.

თეთრი გიორგის პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოვლამდე საქართველოს ეროვნული პრობლემა მთელი თავისი ღრმა შინაარსით და მნიშვნელობით იმ დასსულა. ჩვენ, რასაკვირველია, არ უარყოფთ იმ დადებით და მნიშვნელოვან როლს, რომელიც ითამაშეს ჩვენმა პარტიებმა ქართველი ერის გამოფხზხლებლაში და მის პოლიტიკურ გაწვევთაში, მაგრამ, სამწუხაროდ, უნდა აღვიაროთ, რომ ვერც ერთი ვერ ჩაწვდა ჩვენი ხალხის ნამდვილ მისწრაფებას და ეროვნულ იდეით გაშუქებულ ძველ ნაცად გზაზე იგი ვერ გამოიყვანა; მის ისტორიულ მსვლელობას ვერც ერთი სწორი ადლო ვერ აუღო.

მიზეზები ამისა ჩვენ არა ერთხელ აღვნიშნეთ ამ განუთის ფურცლებზე. ქართული პოლიტიკური პარტიები რუსულად შეგნებულ სოციალისტებისა და დემოკრატიზმის მატარებლები იყვნენ, რომელსაც ჩვენში არ ჰქონდა არც ნიადაგი, არც ისტორია. ისინი განვითარდნენ რუსეთის ბატონობის დროს, ამიტომ მათ მსოფლიოხედვას, მათ საქმიანობას და მოღვაწეობას განუყრელი აჩრდილივით რუსული გარეგანი თან ახლავდა, მათ ფსიქოლოგიას და სულისკვეთებას რუსული და იმ მძიმედ ზედ ესვა. გარდა ამისა, ეროვნული როლის შესასრულებლად მოწოდებული ნაციონალისტური მიმართულებანი ცხოვრების პრობლემებს გარეგნულად, რომანტიკულად უყურებდნენ, სოციალურ მხარეს დიდ უტრადლებას არ აქცევდნენ, რის გამო მათი მოძრაობა მხოლოდ ინტელიგენციით განისაზღვრებოდა და ხალხში, მშრომელ მასაში ფესვები გადგმული არ ჰქონდა, მათი ნაციონალიზმი იყო ცალმხრივი და არა სრულყოფილი.

თ.გ. თავიდანვე დააყენა ეროვნული საკითხი მთელი მისი სიდიდით და ყოველმხრივ გააშუქა იგი. მან განმარტა მიზეზები ქართველი ერის დაღმარებისა, აღნიშნა ისტორია და როლი ქართულ პოლიტიკურ პარტიათა და მათ კლასთა ბრძოლის მოძღვრებისა და ინტელიგენტურ - არისტოკრატიულ მიმდინარეობას დაუპირდაპირა ნამდვილი ქართული ხალხური მოძრაობა, გამოსული საქართველოს ცხოვრების წიაღითგან და დამყარებული ჩვენი ერის ისტორიაზე, მის სულიერ ნივთიერ და ზნეობრივ ინტერესებზე.

ქართველ ხალხის გრძობაში არსებული პარტიული ფიქრობები თ.გ. ერთ ძლიერ მიმართულებად ჩამოაყალიბა, მას მცნვიერულ დასახუთება მისცა, ქართული ნაციონალიზმი გარკვეული იდეალის, უმაღლესი პრინციპის საფუძვრზე აიყვანა და პოლიტიკურ მოძრაობად აქცია.

თ.გ. გამოსვლამდე ქართულ პოლიტიკურ წრეებს არ ჰქონდათ გარკვეულად წარმოდგენილი საქართველოს რუსეთთან დამოკიდებულების საკითხი და მას უფრო რეჟიმისათვის ბრძოლის ხასიათს აძლევდნენ. დასამტკიცებლად ამისა ჩვენ არ გამოუდგებით დიდ საბუთებში ძებნას, საკმარისია ერთი პატარა მაგალითიც მოვიყვანოთ. 1923 წელს, ოქტომბერში, მოსკოვში უცდიდით გერმანულ ვიზას საქართველოდან გადმოსასვლელი 62 კაცი. საელორიდან მოგვიტანეს შესასვლელ საანკეტო ფურცლები, სადაც, სხვათა შორის, ერთი კითხვა იყო: „რისთვის დასტოვებ სამშობლო?“ ჩვენმა ინტერპარტიულმა კომიტეტმა, რომელშიაც შედიოდნენ სოციალისტური პოლიტიკური მოღვაწეები სოც. დემოკრატიული, ნაციონალ დემოკრატიული და ფედერალისტთა პარტიებიდან, შეიმუშავა საპასუხოდ შემდეგი ფორმულა: იმის და მიხედვით ვინ რომელ მიმართულებას ეკუთვნოდა უნდა ეპასუხა, რომ გადმოსასვლელთა საქართველოდან, როგორც ამათუ იმ პარტიის წევრი. არავის აზრად არ მოუვიდა საანკეტო ფურცლებზე აღვნიშნა, რომ გადასახლებულთა სამშობლოდან როგორც ქართველი, უცხო ძალის მიერ. პარტიოტული გრძობა არც ერთს არ გვაკლდა, მაგრამ ასეთი სამარცხვინო საქციელი მაინც ჩავიდინეთ; და ეს მოხდა იმიტომ რომ არ ვიცნობდით ნამდვილ ქართულ პოზიციას, არ არსებობდა ეროვნული იდეოლოგია და რაც მთავარია, მტერსა და ჩვენ შორის ფსიქოლოგიური მიჯნა გაყვანილი არ იყო.

თ.გ. თავის ორგანოს პირველსავე ნომერში დასვა საქართველოს რუსეთთან დამოკიდებულების საკითხი და ვაბეულად განაცხადა შემდეგი: „თ.გ. სწინაშე დიდად მავნედ, როგორც ჩვენი ხალხის ეროვნულ შეგნების განვითარებისათვის, აგრეთვე თავისუფლების მოსაპოვებლად ბრძოლისათვის იმ ცრულ და ყალბ აზრებს, რომელსაც ავრცელებენ ზოგი პოლიტიკური პარტიები თითქოს საქართველოს მტერი არის არა თვით რუსეთი, არამედ მისი ესა თუ ის რეჟიმი. ასეთი პოლიტიკა არის ჩვენი მონური ფსიქოლოგიისა და შედეგად ქართველ ხალხში გამოუკვევლობა და გაუგებრობა; ჩვენ ვნახეთ რა საშიშელი შედეგებიც მოყვა ამგვარ შეხედულებას.

საქართველოს მტერია თვით რუსეთი, როგორც ქვეყანა, როგორც სახელმწიფო, როგორც ერი და არა ესა თუ ის რეჟიმი, რომელიც არის მხოლოდ განსაზღვრული ეპიზოდი ამა თუ იმ სახელმწიფოს ისტორიაში, მისი ძირითადი პოლიტიკა კი რჩება უცვლელი გრძელ საუკუნეთა განმავლობაში და ემორჩილება მის ისტორიულ განვითარების კანონებს... რუსეთის დიდ ინტერესს შეადგენს შუა აზიისაკენ წრედა, ხოლო მისი შუა აზიაში ბატონობის გავლენის უმთავრესი ბაზა არის საქართველო. რუსეთის იმპერიის განვითარების ამ ძირითად პრინციპს ემორჩილებოდა ეკატერინეს დესპოტიური რეჟიმი, როდესაც საქართველოს მოსატყუებლად და დასაპყრობად გამოგზავნა ლენ. ტრეტლენინი; ამავე მიზანს ემსახურებოდა იმ. ალექსანდრე პირველი რომელმაც დაარღვია საქართველოსთან დადებული 1783 წ. ხელშეკრულება და მას ანექსია მოუხდინა. აგრეთვე რუსეთის ამ ძირითად რეჟიმს ემორჩილებოდა ნიკოლოზის დემის რეჟიმი, როდესაც იგი აპირებდა (დიდ ომს რომ ხელი არ შეეშალა) ტერიტორიაში ქართველების აყრას და მის ყაზახ რუსეთში დასახლებას, ამავე დროს მხოლოდ ამავე პოლიტიკას ემსახურებოდა კერენსკი - წერეთლის დემოკრატიულ - სოციალისტური რეჟიმი, რომელიც საქართველოს ეკლესიას ავტოკეფალიას არ უთმობდა და ამავე პოლიტიკას ემორჩილება დღეს ბოლშევიკური მთავრობა, რომელმაც მსგავსად იმპერატორ ალექსანდრე პირველისა, დაარღვია ჩვენ მთავრობასთან დადებული ხელშეკრულება, ვერაულოდ შემოგვესია და დღეს სისხლში ახრჩობს ჩვენს ქვეყანას; ამავე პოლიტიკას აუცილებლად და შეუცვლელად ემსახურებოდა შემდეგიც რუსეთის ყველა რეჟიმი, სანამ ეს სახელმწიფო, როგორც იმპერია, არ დაინგრევა და არ ჩადგება თავის ეთნოგრაფიულ კალაპოტში“.

ამ ქვეყნარტების აღიარებამ ქართულ წრეებში მოქმედა-მოთქმა და უკმაყოფილება გამოიწვია. ზოგიერთებმა გადაჭარბებულ შოვინისტებად მოგვინათლეს. რამდენად ძლიერი იყო რუსული გავლენა ქართულ აზროვნებაზე, ჩვენ ვნახეთ 1930 წ. 30 მარტს, პარიზში ქართული კოლონიის სამარცხვინო კრებაზე, სადაც ჩვენმა პოლიტიკურმა პარტიებმა რუსეთის განცხადების თეთრი გიორგის ორგანიზაციას გაეკუთვნის რეზოლუცია გამოუტანეს, რითაც შემდეგში მშვენიერად ისარგებლა ვინმე გულევიჩმა, რომელიც სწერდა: „საფრანგეთში მყოფ ქართველებმა ქართ. სეპარატისტული ჯგუფის მოქმედება დაჭმეს და რუსეთის უქვეშევრდობის ერთგულება გამოუცხადეს“.

თ.გ. საშინელს უღმობელობით შეებრძოლა რუსოფილურ მიმართულებას ემიგრაციაში, დიდ სიმტკიცით და ენერგიით დაიკავა მის მიერ აღებულ სწორი პოზიცია რუსეთ - საქართველოს დამოკიდებულების საკითხში, მთელი წლების განმავლობაში თავის ორგანოს ფურცლებზე აცნობდა ქართველ საზოგადოებას რუსეთის პოლიტიკის ნამდვილსახეს, მის მუხანათურ ბუნებას, რომ წარეშალა ეროვნულ ვითარებიდან მისი გამაზრწველი გავლენის კვალი და ჩვენ შეგვიძლია თამამად ვსთქვათ, რომ თ.გ. დაუღრმად პროპაგანდამ მოხანს სვესებით მიაღწია. საბედნიეროდ დღეს არავინ ამბობს, რომ საქართველო რეჟიმს ებრძვის და არა რუსეთის აბოიოზას.

როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ, თ.გ. თავიდანვე საჭიროდ დაინახა შეექმნა ეროვნული აზროვნება, დაესახა ბრძოლის მთავარი გეზი გაეთვალისწინებია გზები განთავისუფლებულ საქართველოს განმტკიცების და აღორძინების, მკაფიოდ დაესვა ეროვნული მიზანი, ეროვნულ სახელმწიფოს პრინციპი. ამ მიზნით მან შეიმუშავა პოლიტიკურ - ეკონომიურ - სოციალური ფორმების მთელი სისტემა, რომელიც შეუტეა თანამედროვე ცხოვრების განახლებულ პრინციპებს და 1928 წელს თავის პირველ კონგრესზე დადასტურა და გამოაქვეყნა თ. გიორგელის მოძრაობის სამოქმედო პროგრამა და ძირითადი დებულებები. ბევრმა სცადეს მას შექმედვ ახალი სიტუაცია ეთქვათ, ახალი მოძრაობა შეექმნათ, მაგრამ ამოდ; საქართველოს ახალი სულისკვეთების გამოშვედი თეთრი გიორგი — როგორც უმაღლესი ეტაპი ჩვენი ერის ეროვნულ განვითარებისა, წარმოადგენს საქართველოს განახლებულ სულს და აღჭურვილია თანამედროვე ეპოქის პირობებისა და მოთხოვნილებისაგან შექმნილი იდეოლოგია; ამიტომ ადვილად გასაგებია, რომ ჩვენში იდგმედ ვერავინ ვერ სიტყვა უყუთეს სიტყვა, ვერც ერთის აზრი ვერ ვასცილდა იმას, რაც თ.გ. თორმეტი წლის წინად აღიარა.

თეთრი გიორგი სრული სისწორით მიხვდა ქვეყნის ვითარებას, გაითვალისწინა ცხოვრების თანამედროვე მსვლელობა და მისი კანონები; მან დაინახა, რომ ემხობოდა ძველი სამყარო, ირღვეოდა ძველი სისტემა და მის ადგილს საზოგადოების ახალი ფორმები იკავებდნენ. ქართველთა შორის თ.გ. პირველმა შეიგნა, რომ იწყებოდა ახალი ხანა ცივილიზაციისა ფაშისტური მოძღვრების სახით.

1926 წ. გაზთ „თ.გ.“ პირველ ნომერში ჩვენ ვწერდით: „დღევანდელი დემოკრატიული რეჟიმი დაქვედა და მსოფლიო ომის შემდეგ გარდაქმნილ ცხოვრების პირობებს არა თუ არ შეეგუება, არამედ გადაიქცა საზოგადოების განვითარების და მოწესრიგების შემაფერხებლად და მამასადიერეაქციონერის ძალად. ევროპაში შეიქმნა ისეთი მდგომარეობა, რომ კარზე მომდგარი რევოლუცია რუსულ ბოლშევიზმად უნდა გადაქცეულიყო, მაგრამ თუ ველურმა რუსეთმა ვერ ჰპოვა თავის თავში საკმარისი კულტურული საშუალებანი ბოლშევიკური კატასტროფის თავიდან ასაცილებლად, კულტურისაგან ევროპამ წამოაყენა ახალი პრინციპი ცხოვრების ორგანიზაციისა, რომლის ფარგლებში უნდა მოთავსდნენ ინტერესები ყველა კლასების და რომელიც უნდა დაედოს საფუძვლად კაცობრიობის ეკონომიურ, სოციალურ, გონებრივ, ზნეობრივ, პოლიტიკურ ევოლუციის და რომლითაც იწყება ახალი ხანა საზოგადოების განვითარებისა — „ეროვნული სახელმწიფო“.

ქანას; ამავე პოლიტიკას აუცილებლად და შეუცვლელად ემსახურებოდა შემდეგიც რუსეთის ყველა რეჟიმი, სანამ ეს სახელმწიფო, როგორც იმპერია, არ დაინგრევა და არ ჩადგება თავის ეთნოგრაფიულ კალაპოტში“.

ამ ქვეყნარტების აღიარებამ ქართულ წრეებში მოქმედა-მოთქმა და უკმაყოფილება გამოიწვია. ზოგიერთებმა გადაჭარბებულ შოვინისტებად მოგვინათლეს. რამდენად ძლიერი იყო რუსული გავლენა ქართულ აზროვნებაზე, ჩვენ ვნახეთ 1930 წ. 30 მარტს, პარიზში ქართული კოლონიის სამარცხვინო კრებაზე, სადაც ჩვენმა პოლიტიკურმა პარტიებმა რუსეთის განცხადების თეთრი გიორგის ორგანიზაციას გაეკუთვნის რეზოლუცია გამოუტანეს, რითაც შემდეგში მშვენიერად ისარგებლა ვინმე გულევიჩმა, რომელიც სწერდა: „საფრანგეთში მყოფ ქართველებმა ქართ. სეპარატისტული ჯგუფის მოქმედება დაჭმეს და რუსეთის უქვეშევრდობის ერთგულება გამოუცხადეს“.

თ.გ. საშინელს უღმობელობით შეებრძოლა რუსოფილურ მიმართულებას ემიგრაციაში, დიდ სიმტკიცით და ენერგიით დაიკავა მის მიერ აღებულ სწორი პოზიცია რუსეთ - საქართველოს დამოკიდებულების საკითხში, მთელი წლების განმავლობაში თავის ორგანოს ფურცლებზე აცნობდა ქართველ საზოგადოებას რუსეთის პოლიტიკის ნამდვილსახეს, მის მუხანათურ ბუნებას, რომ წარეშალა ეროვნულ ვითარებიდან მისი გამაზრწველი გავლენის კვალი და ჩვენ შეგვიძლია თამამად ვსთქვათ, რომ თ.გ. დაუღრმად პროპაგანდამ მოხანს სვესებით მიაღწია. საბედნიეროდ დღეს არავინ ამბობს, რომ საქართველო რეჟიმს ებრძვის და არა რუსეთის აბოიოზას.

როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ, თ.გ. თავიდანვე საჭიროდ დაინახა შეექმნა ეროვნული აზროვნება, დაესახა ბრძოლის მთავარი გეზი გაეთვალისწინებია გზები განთავისუფლებულ საქართველოს განმტკიცების და აღორძინების, მკაფიოდ დაესვა ეროვნული მიზანი, ეროვნულ სახელმწიფოს პრინციპი. ამ მიზნით მან შეიმუშავა პოლიტიკურ - ეკონომიურ - სოციალური ფორმების მთელი სისტემა, რომელიც შეუტეა თანამედროვე ცხოვრების განახლებულ პრინციპებს და 1928 წელს თავის პირველ კონგრესზე დადასტურა და გამოაქვეყნა თ. გიორგელის მოძრაობის სამოქმედო პროგრამა და ძირითადი დებულებები. ბევრმა სცადეს მას შექმედვ ახალი სიტუაცია ეთქვათ, ახალი მოძრაობა შეექმნათ, მაგრამ ამოდ; საქართველოს ახალი სულისკვეთების გამოშვედი თეთრი გიორგი — როგორც უმაღლესი ეტაპი ჩვენი ერის ეროვნულ განვითარებისა, წარმოადგენს საქართველოს განახლებულ სულს და აღჭურვილია თანამედროვე ეპოქის პირობებისა და მოთხოვნილებისაგან შექმნილი იდეოლოგია; ამიტომ ადვილად გასაგებია, რომ ჩვენში იდგმედ ვერავინ ვერ სიტყვა უყუთეს სიტყვა, ვერც ერთის აზრი ვერ ვასცილდა იმას, რაც თ.გ. თორმეტი წლის წინად აღიარა.

თეთრი გიორგი სრული სისწორით მიხვდა ქვეყნის ვითარებას, გაითვალისწინა ცხოვრების თანამედროვე მსვლელობა და მისი კანონები; მან დაინახა, რომ ემხობოდა ძველი სამყარო, ირღვეოდა ძველი სისტემა და მის ადგილს საზოგადოების ახალი ფორმები იკავებდნენ. ქართველთა შორის თ.გ. პირველმა შეიგნა, რომ იწყებოდა ახალი ხანა ცივილიზაციისა ფაშისტური მოძღვრების სახით.

1926 წ. გაზთ „თ.გ.“ პირველ ნომერში ჩვენ ვწერდით: „დღევანდელი დემოკრატიული რეჟიმი დაქვედა და მსოფლიო ომის შემდეგ გარდაქმნილ ცხოვრების პირობებს არა თუ არ შეეგუება, არამედ გადაიქცა საზოგადოების განვითარების და მოწესრიგების შემაფერხებლად და მამასადიერეაქციონერის ძალად. ევროპაში შეიქმნა ისეთი მდგომარეობა, რომ კარზე მომდგარი რევოლუცია რუსულ ბოლშევიზმად უნდა გადაქცეულიყო, მაგრამ თუ ველურმა რუსეთმა ვერ ჰპოვა თავის თავში საკმარისი კულტურული საშუალებანი ბოლშევიკური კატასტროფის თავიდან ასაცილებლად, კულტურისაგან ევროპამ წამოაყენა ახალი პრინციპი ცხოვრების ორგანიზაციისა, რომლის ფარგლებში უნდა მოთავსდნენ ინტერესები ყველა კლასების და რომელიც უნდა დაედოს საფუძვლად კაცობრიობის ეკონომიურ, სოციალურ, გონებრივ, ზნეობრივ, პოლიტიკურ ევოლუციის და რომლითაც იწყება ახალი ხანა საზოგადოების განვითარებისა — „ეროვნული სახელმწიფო“.

„ეროვნული სახელმწიფო დამყარებულია ცხოვრების უდიდეს სინამდვილეზე, ერზე, — ამბობდა თეთრი გიორგი — მას ფესვები აქვს გადგმული ერის ინტერესების ყოველ დარღვევაში, ეროვნული ვითარების ყოველ გამოქვადნებაში და ემსახურება მათ. ამიტომ ეროვნული სახელმწიფო მიმწყვედებული არ არის ყალბ პრინციპების სამყაროში, როგ-

28 მარტისთვის, 1924 წელს, ქართველი ერი აჯანყდა, ძველბურთის სიმაღლე კვეთა მტერს დაკარგულ თავისუფლებას აღადგინა. უსწორო ბრძოლაში საქართველომ ომი წააგო; მტერმა შური იძია, გლოვის სუღარამ დაფარა სამშობლოს მთა და ველი, ჩვენი მიწა წამებულთა სისხლით გაიფინა. ერთ უდიდეს მხვერვალს გაიღო. საქართველოს ისტორია კვლავ გაშვენიდა თავანჯირულ მამულიშვილთა სახელებით.

არ გამართლდა 1924 წლის ამბოხება და არც შეიძლება იგი გამარჯვებით დამთავრებულიყო, თუ გავითვალისწინებთ იმ პირობებს, რომელშიც ის მოხდა. ჩვენ გვინდა აჯანყების ნაკლებ მითითება, რომ მომავალში არ გავიმეორებოთ ძველი საბედისწერო შეცდომა და არ დავატყუროთ ქართველი ერის ახალი უბედურება. მაგრამ ნაკლები და უსწორი მათა აღნუსხვა სრულებით არ ნიშნავს იმას, რომ ჩვენ გვინდადეს ამ დიდ ისტორიულ დარღვევას შეურაცხავად, ან მისი მნიშვნელობის დამცირება. სამშობლოს დიდებისათვის დანთხელილი სისხლი ჩვენთვის წმინდაა და მარტოებისთვის გათხრილი ეროვნული საფლავი მარად საბაძო პანთეონია, რომელიც სირცხვილი მოსწონდა საქართველოს ისტორიაში უმაგალითო 25 თებერვალს; ჩვენ ვიცით, რომ დღევანდელი სისხლით დაღირებულა ეს სამარცხენო შავი თარღი ჩვენი სახელოვანი ის-

გორც დემოკრატიული სახელმწიფო. არც სწულ ფანტაზიების და მანვ უტოპიების სივრცეში მარქსიზმისამებრ, არამედ იგი დამყარებულია ცხოვრების სინამდვილეზე და სავანსაც, მისი იდეალისა და შემოქმედებისა, შეადგენს მსოფლიო ცხოვრების მთავარი მამოძრავებელი ძალა და უდიდესი რეალური ფაქტორი ერთი.

თეთრი გიორგის პირველსავე ნომერში ჩვენ აღვნიშნეთ ეროვნული სახელმწიფოს მთავარი საფუძვლები, ფაშისმის ძირითადი დებულებანი, კონკრეტული - სინდიკალური სისტემა და საერთოდ, სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციის ყველა ის პრინციპები, რომელთა განხორციელებისათვის იბრძვის დღეს კულტურული კაცობრიობა.

გათვალისწინა რა დასაწყისშივე, მსოფლიო მოვლენათა განვითარების მიმართულება, თ. გ. შეეცადა გამოერკვია ქართული პოლიტიკის სწორი გზა. მან იცოდა, რომ ადრე თუ გვიან ფაშისმი და ეტაქებრად კომუნისმს, ე. ი. რუსეთს; თ. გ. ისიც სთქვა, რომ ერთა ლიგა, მეორე ინტერნაციონალი და მსგავსი კოსმოპოლიტური ძალები გამოვიდოდნენ კომუნისმის მხარეზე, რუსეთის დასაცავად. ნამდვილი ქართული, ეროვნული თვალსაზრისის მას უკარანახებდა ფაშისტურ ბანაკში ჩადგომას. რამოდენიმე წლის წინათ ჩვენ ვწერდით: „ფაშისმის სრული გამარჯვება უდრის მარქსიზმის ორივე სახეობის განადგურებას მსოფლიო მასშტაბში“. ამას კი აუცილებლად რუსეთის იმპერიის დაშლა მოუვება, ხოლო ეს ნიშნავს საქართველოს განთავისუფლებას იმპერიისგან. რომელიც უნდა იქნება მარტის დაშლის შემდეგ უკიდურესად მოაზრობა სხვა რომელიმე ძალა, რომელიც შესძლებდეს იმპერიის ცენტრისადმი, მიხვან ლტოლვილი, ეთნიურ ელემენტების დამორჩილებას. ეს უღალა ფაქტია, აიტომ ყოველი ღირსეული ქართველი ენერჯია მიმართული უნდა იყოს ინტერნაციონალიზმის, ფაშისმის გამარჯვებასაყენს.

თეთრი გიორგის ეს სწორი პოზიცია, სამწუხაროდ, ვერ შეივსებია იმით, ვისაც ბედმა ერის მესვეურება არგუნა.

თეთრი გიორგი მიემხრო ფაშისტურ ძალებს არა იმიტომ, რომ თნავტომბოდა მათ მსოფლმხედველობას, არამედ იგი ხელდავდა, რომ რუსეთის მოწინააღმდეგე რეალურ ძალას მხოლოდ ფაშისმი წარმოადგენდა. ხოლო საქართველოს კოფილმა მთავრობამ და ვერც წოდებულ „საერთო ფრონტში“ მთელი დეველი და ენერჯია მეორე ინტერნაციონალს და ერთა ლიგას შეაღიეს, მათზე დაამყარეს რა იმედები საქართველოს განთავისუფლებისა; იმ ძალებს კი, რომელნიც კომუნისმის, და მასთანადამე რუსეთის წინააღმდეგ იყვნენ დარაზმულნი და ამით ჩვენი ბუნებრივი მეგობრები, არამც თუ გვერდი აუხვიეს, არამედ გაშმაგებული ბრძოლა გამოუცხადეს. ჩვენ არა ერთხელ ვსთქვით საქართველოს ინტერესებს ეწინააღმდეგებოდა, მაგრამ უორდანიამ არ მოისურვა მისი შეცვლა, სანამ მწერს სინამდვილემ არ დაამარცხა და ილუზიები არ გაუფანტა.

აღსრულდა ის, რაც თ. გ. იწინასწარმეტყველა დიდი ხნით ადრე. მეორე ინტერნაციონალმა საქართველო მოსკოვს ანაცვალა და მესამე ინტერნაციონალთან ძმური თანამშრომლობა დაიწყო.

უმალესი საკაცობრიო იდეალთა შექცევაზე ევროპის დემოკრატია ერთა ლიგაში ლიტვიანოვი წამოასკუბა. ერთა თვითგამორკვევის პრინციპზე დამყარებულმა დაწესებულებამ საქართველოს უფლებანი ფეხ ქვეშ გათვალა. ყველა ეს ძალები შეკავშირდნენ კომუნისმის მხარეზე რუსეთის დასაცავად, მაგრამ საბედნიეროდ ის მოძრაობა, რომელზედაც თეთრი გიორგი ქართული პოლიტიკის დაყრდნობას მოითხოვდა, განვითარდა და სხვა და სხვა სახით მთელს მსოფლიოს მოედდა; იგი ბუნებრივ ფაქტორად გადაიქცა და დღეს რუსეთის წინააღმდეგ აღმართულია მძლავრი ფაშისტური ბლოკი, რომელიც ადრე თუ გვიან მას დაეჯახება და დაშლის, და რომლის ნანგრევებიდან სხვა დამონებულ ერებთან ერთად აღსდგება უკვდავი საქართველოც.

მართალი იყო თეთრი გიორგი, როდესაც მას არაფერი სწამდა ეწინევაში თუ მეორე ინტერნაციონალში მოხეტიალეთა და საქართველოს ბედს ფაშისმი უკავშირებდა; ბევრ სხვა საკითხებშიც სწორი იყო მისი პოზიცია, რომელთა შესახებ შემდეგ გვექნება საუბარი. და მომავალშიც კიდევ ბევრჯერ იქნება მართალი, რადგან გზა მისი სწორია. მიზანი წმიდა აქვს და იდეა — რეალური.

ტორიისა და ქართველ ერმა მსოფლიოს ამცნო, რომ მას არ დაუტარავს ძალა და სურვილი თავისუფლებისათვის კბირულად ბრძოლისა. მაგრამ ამავე დროს არ შეგვიძლია დავმავლოთ ის დიდი ნაკლი, რომელიც 24 წლის გამოსვლებს ახასიათებდა.

უფლებდა აყრილ ერის განთავისუფლება დამოკიდებულია მის ეროვნულ შეგნებაზე, მის რწმენაზე და ძალაზე. ყოველ ერს ბუნებრივად ახასიათებს იდეა თავისუფლებისა და მასში არსებობს ინსტიტუტური ეროვნული გრძობა და ენერჯია, რაც უნდა დღეს იყოს ეს გრძობა და ენერჯია, საქირო ძალას ის ვერ გამოიჩინოს, თუ მას სწორი მიმართულების მიმცემი არავინ ყავს. ერთი მისი სასიცოცხლო ძალეხს ვერ დარაზმავს თუ მას ხელმძღვანელი არ გააჩნია.

საქართველოს უქანასქნელი აჯანყების მთავარი უბედურება იმაში გამოიხატება, რომ მას ერთი მეთაური არ ყავდა, მის ბედს მოქიშვე პარტიათა კავშირი განავებდა და რასაკვირველია იგი ვერ იქმნებოდა სათანადო მოწყობილი. აჯანყებისათვის სამზადისის მაგერ მთელი დრო და ენერჯია პარტიულ დაჯგუფებად იხარჯებოდა. ჩვენი მარქსისტების ლიდერმა აჯანყებდა ინტერესებდათ მხოლოდ გეგმონისათვის და რაგორც ყოველთვის პირად სარგებლიანობისათვის. ეროვნული მიზანი მათ სრულებით არ ამოძრავებდა. მათი ყველაზე უფრო დიდი პირობებია და კრიმინალიზება იმაში გამოიხატება, რომ წინდაწინ იცოდნენ აჯანყება განწირული იყო, სასწაულის გარდა იგი უსათუოდ მარცხით უნდა დამთავრებულიყო და მიუხედავად ამისა მას დასტური მისცეს და ხელი არ შეუშალეს.

დღეს სახსებთი გამორკვეულია, რომ ყორღანის მთავრობას არავითარი სამზადისი არ გაუწევია ევროპაში, არავისგან დახმარების დაპირება არ მიუღია, არც იარაღი და სხვა საქირო საშუალებანი უშოვნია, ხოლო საქართველოში ყალბ ინფორმაციას აწვდიდნენ დამოუკიდებლობის კომიტეტს, ატყუებდნენ და მას ცრუ იმედებს აძლევდნენ.

უორდანიას და მის პარტიას კიდევ სხვა საზიზღარი დანაშაულიც მიუძღვის ქვეყნის წინაშე: უმწვავეს განცდების წამებში საქართველოს მოველინა სახელოვან წინაპართა ღირსეული შვილი ქაქუცა ჩილკაშვილი.

უმიზარი, მედგარი რაინდი გამოვიდა ბრძოლის ველზე. თავის მამაც შეეცდებოდა ერთად მან შთაბერა ქართველ ერს გმირული ბრძოლის სული და აღადგინა სამშობლოსათვის ბრძოლის ტრადიციონალიზმი შეუღარებელი ვაჟაკობით და სახლპრო თავგანწირვით მუსრს ავლებდა მტერს მთის არხივე ქაქუცა. მისი რაინდობის ამბავი მთელს საქართველოს მოედო. ქაქუცას სახელს დაუეჯიშრდა იმედი გამარჯვებისა. ერს ბრწყინვალე მომავალი ესახებოდა. მაგრამ დიდ ხანს არ ვაგრძელებდა ეს ტკბილი ოცნება. მარქსისტულმა სიმანხვემ თავი წამოყარა. ქაქუცას დიდებამ მას ძილი დაღუფრთხოდა თავზარი დასცა. ბოროტებისაგან დაუტყრომეულმა ძალამ ჩვენი საყვარელ გმირს ზურგში დანა ჩასცა. მეწვევიერმა ხელმძღვანელობამ საიდუმლო დირექტივები და პროკლამაციები აფრინა პარტიის ყველა სექციებში და განკუთვნიებში. ქაქუცა თავდა-ანაზურობის წარმომადგენლად მონააქცია. მისი ბრძოლა ბატონ-ყმობის აღდგენისათვის ბრძოლად გამოაცხადეს და განკარგულება მსაცეს ყოველგვარი საშუალებით ქაქუცასათვის ნიადაგი გამოეთხარათ, სახელი გაეტეხათ და მომხრეები ჩამოეცილებინათ.

სინამდვილეში კი მხოლოდ ქაქუცას შეეძლო ერის ერთსულეანი ბრძოლა, მას ნდობა დამსახურებული ჰქონდა. საქართველო მას იცნობდა და მზად იყო ბრძოლაში გაყოლოდა, მაგრამ მარქსიზმი ფრთხილად დარაჯობდა, მას არ ინტერესებდა საქართველო, თუ ის არ იბატონებდა და ამიტომ ებრძოდა ქაქუცას გამშეგებში, ხან მალულად, ხან ახილად. ჩვენი ქვეყნის ამ მანხვე ძალას კიდევ საკმაო საშუალება ჰქონდა ნამდვილ ეროვნულ გამომჟღავნებისათვის ხელი შეეშალა და ქაქუცასათვის მოქმედების ასპარეზი შეეზღუდა.

დამარცხდა აჯანყება, დამარცხდა ქაქუცა და მისი მოქნეული ხმალი გადატყდა. ქაქუცა იყო ერთი მთელს საქართველოში, და როგორც ბ. მიხ. წერეთელი სწერდა, იგი იყო ერთი როგორც ერთი იყო საუკუნის წინათ ალექსანდრე ბატონიშვილი, სოლომონ მეფე საქართველოში და როგორც ყოველთვის და ყველგან ერთი გმირი საქმარისი, რომ მის ირგვლივ შეკრბეს მთელი ენერჯია განსაცდელში მყოფ მებრძოლი ერისა, — იგი ერთი, რომლის სხოვნა საუკუნოდ რჩება სხვათა უფრო, რომელიც იქცევა ბრძოლისა და გამარჯვების სიმბოლოდ.

ხოლო იმით, ვინც საქართველოს ამ ბრძოლის სიმბოლოს დალტობდნენ, ერი სამარცხენო ბოძზე გააკრავს და სამარადისოდ წყევლა-კრულვით მოიხსენიებს.

ფრიდან წულუკიძე

ს ა ღ ღ ი ს ლ

ვამბობ სადღესიო, რადგანაც საკითხი პირობებმა ვააცხოველეს და აქტუალური სახეც მისცეს, თორემ იგი ისეთივე ძველია, როგორც თვით საქართველოს საკითხი. ეს გახლავთ აჯანყებულ ერების პრობლემა, რომელიც ჩეხოსლოვაკიის გარემო ატეხილმა დავამ მწვავედ დააყენა.

ამას იწვიო ეგვიპტურმა ანგარიშებმა ჩეხებს მიაკოწიწა მათთვის სრულიად უცხო და მოწინააღმდეგე ელემენტები, როგორც არიან გერმანელები, პოლონელები, უნგრელები და სხვ. ამ გვარად შეიქმნა ჩეხოსლოვაკიის ეგრად წოდებული სახელმწიფო, რომელიც ეროვნულ და უფლებრივი თვალსაზრისით ისეთივე აბსურდია როგორც გუმიანდელი და დღევანდელი რუსეთი.

ერთსაც და მეორესაც ერთი ბედი მოელით. მათი შენობა ეროვნულ საძირკველს მოკლებული ადრე თუ გვიან უნდა დინგრეს. ჩეხოსლოვაკიის დაშლის საქმე ჩვენ იმდენად გვანტერესებს, რამდენადღაც იგი ცხოველი მავალითა საქართველოსთვის. მართალია ამ უფლება აყრილ ეროვნულ უმ-

ციოცისობათ მძლავრი კომავი ჰყავდათ, რომლის წონა და გავლენა უდიდესია მსოფლიოში, მაგრამ საქართველოს განთავისუფლების საკითხი იმდენად მაგარია უფლებრივად და ზნეობრივად, რომ მისი დღიადი არა ნაკლებ მჭერმეტყველური და მძლავრია.

ჩვენი სიბეჭით თუ არ ცოდნით საქართველო საერთაშორისო პოლიტიკის ნერვის გარეშე დარჩა; თუმცა ფიზიკურადც სუსტნი ვართ, მაგრამ მძლავრი პარტიული სული არ გვაკლია და მტერთან ბრძოლაში სულმოკლე და ლაჩრები არ ვიქნებით. დაუშრეტელი წყარო ჩვენი ენერჯიისა ამ უთანასწორო ბრძოლაში ჩვენი ეროვნული ფანატიზმია, რომელიც უბრალო მომაკვდავს ზეკაცობას ანიჭებს და ერი გამარჯვებისაკენ მიჰყავს.

მიუხედავად უამრავ შესაძლებლობისა, ქართული საკითხი ჯერ არ დამდგარა. გუშინ, პარტიული ყურთა-გლეჯაობა, რუსულ პარტიულ სალაყობებზედ სიარული, დღეს მეორე ინტერნაციონალი, ეს მესამე ინტერნაციონალის სულიერი ძმა და მოკავშირე — ხოლო ორივე ერთად ანტიეროვნული ბუნება კლასთა ქლეტანედ დამყარებული. აი მთელი საგარეო საქმიანობა უფლებად წართმეულ ერის „ბელადებისა“.

ამ რიგად ევროპის რეალური პოლიტიკური წრეები, სადაც სწუდება მსოფლიოს სასიცოცხლო საკითხები, ქართულ საკითხს უყურებდნენ უნდობლად და რუსულ პარტიულ შინაურ დავათ მიჩნდნათ. ერის უხვირო და მანვ ვეჭილებდნენ ამაზედ შორს ვერ წავიდოდნენ და ვერც წავიდნენ, რადგანაც მარქსიზმი და სხვა უთავებლო თეორიებში ამოვლებულმა ვერც წოდებულმა რუსულმა „კულტურამ“ მათ ქართული ტენი ამოუშრო. ცხოვრების მწვავე სინამდვილთა თავრედ დასამუღნი, ჰაქაზუნდ დამთვრალ ინდოურებს უფრო წაავგინან, ვიდრე ერის საგუშაგოზედ მდგომ ბელადებს. ასეთია ირონია ბედისა...

მაგრამ ასეთ მდგომარეობას უნდა ბოლო მოეღოს თუ საქართველოს არ სურს რუსის კოცონზედ ცოცხლად დაიწოს. საქართველოს სჭირია რეალური და გამჭვირავი თვალთ. შეხედოს სინამდვილეს. იგი დინახავს, რომ „საერთაშორისო“ მორალით ან მეტადრე სოციალ კომუნისტურ სიხიან ქიმერებით არც ერთი ერი არ განთავისუფლებულა. ერის აქტივში მხოლოდ მოქმედება ითვლება. შამფურის და მწვანის მომხრე ლიბერალები თავიანთ ეწენვის და შავის იდეოლოგიებით, ისევე როგორც სისხლიანი მარქსიზმი — ერის დამბლად დატყუება, მისი დევეტიზმი. გაჯანსაღებულმა და მებრძოლმა უნდა შედმეტე ხორცი ერთის დაკვირთ თავიდან ენდა მოიშროს, როგორც უსულყო გავამები. ერს უნდა ახასიათებდეს დინამიკა — ბრძოლა და არა დანახსებული კვაბი. ამიტომ ამ განკითხვის დროს, როდესაც ყველა მომწიფებული ერი მძლავრად იბრძვის თავის კეთილდღეობისათვის, საქართველოს პარტიოტებს მართებთ ბრძოლის და მოქმედების ხანის კურთხევა. უცხოეთში მყოფი ნაციონალისტური ემიგრაცია მოველინა მსოფლიოს ფართად მსდრის ქართული ტრადიცი, რომელმაც თავის სიმძლავრით არ შეიძლება ადამიანი არ შეაძრწუნოს. სამისოდ მას ხელთ აქვს პრესა, ზეპირი სიტყვა და სხვა საშუალებანი, რომელზედაც აქ არ შეეჭირდები; ამასთან ერთად იგი მუდამ უნდა იყოს ერთად თავის შობელ ერთან ტანჯვა ვაენაში. ასეთი მუშაობა მას აღამალებს და მთაშორებს მ წუმბეს, რომელიც წლების განმავლობაში, მტრის სახარხაროთ, იგი ერთსულად ყურყუბნალობს. ქართველი ხალხი ის ცოცხლის ინსტიტუტით სასვე გამოუღვეულ ენერჯიით და ძველებურ სიგმირით თავის გათივლი უფლებების აღდგენას შეუდგება. ვაიდა დრო გიჟურ ექსპერიმენტებისა და სიტყვათა ცარიელი რახარხისა. საქართველო მებრძოლ ნაციონალიზმით ვაცხოველებული აქტიური ბრძოლის გზას დაადგინა და გაკავებული, მტრის რიგებსაც აგებებს თავის სუსსს. თუ დღეს რუსის ტერორი სცელავს უამრავ ქართულ სიცოცხლეს და ეს სრულიად „ლეგალურ“ ჩარჩებში, საქართველო განახლებული სულით ერის მკვლელებს ჩააფიქრებს და ხელს აუქანკალებს.

თვითთული აქტი ეს იქნება უენი დღიადი საქართველოს მოწამეობრივობისა. ევროპის ყურმა ერთი წუთითაც არ უნდა მოისვენოს. ჩაწიხსული და გათივლი საქართველოს აჩრდილი მისი პოლიტიკის მოუშორებელ არღოლადედ თან უნდა სდევდეს და მოსვენებას არ აძლევდეს. თუ ინგრევა ჩეხოსლოვაკია, რუსეთი ხომ დედამიწის პირიდან უნდა აღიგავოს, ვინაიდან ჩეხოსლოვაკია, მხოლოდ სუსტი მოდელია იმ სიმანხვეისა, რასაც წარმოადგენს რუსეთის სახელმწიფო.

თუ ჩვენ გვერდში მუსოლინი და ჰიტლერი არა გვყავს სამეგეოროდ ძალა ჩვენი მგზნებარე პარტიოტებშია. ისტორია მსხვა მაგალითებით როცა ამ ძალას ჯულაშვილისთანა მხეცებისათვის კისერი მოუგრებია. ასეთი უნდა იყოს საერთო გეზი საქართველოსათვის ფართე პროპაგანდისა. რომ მტერნი ვამხობთ მთელ თავის სიველურეში და თვალთმაქცობაში მთელმა ქართველმა ერმა როგორც ერთმა, დევიზათ უნდა გაიხადოს პლევისციტის მოთხენა. არა ისე მორცხვით და გაუბედავით, როგორც ეს იყო ამ რამოდენიმე წლის წინად. ეს უნდა იყოს მთელი ერის მძლავრი ხმა, რომელსაც ვერ გააუშვებს ვერავითარი რეპრესია ან მტრის სხვა ფანდები. სიცოცხლის მოსურნე და თავმოყვარე ერს ამის ძალა მუდამ ექნება.

ქ. მინაშვილი

3. ციციშვილი

თეთრი გიორგის რედაქცია ღრმა მწუხარებას გამოსთქვამს ვახტანგ მიხეილის ძე მაჩაბლის გარდაცვალების გამო.

საზოგადოების საყურადღებოდ

ვაგროვებ ხალხურ ლექსებს და სიმღერებს ქაქუცა ჩილკაშვილის შესახებ. განძრახული მაქვს წიგნაკი გამოცემა. ვისაც მასალები აქვს ვსთხოვ გადმომიგზავნოს შმდეგი მისამართით:

Cité Rondelet, Montrouge Seine ელიზბარ მაყაშვილი

ვახუთ „მომავალი“-ის № 12-ში მოთავსებულ ჩემდამი ცილისწამებას და ლანძღვას, რასაკვირველია, უყურადღებოდ ვტოვებ. მე ამ ვახუთის სხვა საკითხში მხოლოდ ერთი გახლავთ დაღუპული ლაშქარის მეთაური, რომელიც შეგნებული ქართველის მოგონებას აწვდიდა. საზიზღობის სამარცხენო ბოძზედ გაკვრა. ნამდვილი პროვოკაცია და ეროვნული დანაშაულია ლეკების წყუკავებად წოდება და ბანდიტებად გამოცხადება. როგორ, დიდი შამილის წარმომშობი, ალექსანდრე ბატონიშვილის თანამებრძოლი და შემფარავი ხალხი წუხკალა და ყარაღა?! განა ბ-ნი ბამატის საქციელში მთელ ერს მიუძღვის დანაშაული? ამგვარი საქციელი იმ ქართველ „პარტიოტებს“ მაგონებს, რომელთა მენშევიკებისადმი სიძულვილი გურიანზედ და საერთოდ მთელ დასავლელ საქართველოზედ ვადაქვთ. ამის შემდეგ ამ უბედურების თავე ი. გიორგელბად მოაქვს! ბედავენ და კეცკასის კონფედერაციაზედ ლაპარაკობენ!

ვინათვან ვახ. „მომავალი“, თუმცა უზურპაციით, მაგრამ მაინც თავს „თ. გიორგის“ ორგანოდ იწოდებს, საქიროდ მიგახანია ქართველ საზოგადოებას გარკვევით მოვასენოთ ჩვენი აზრი და სულიერი განწყობილება. დაღესტანელთა შესახებ, საქართველოს ეროვნული ინტერესები მოითხოვენ დაღესტანთან ტკბილ მეზობლობას და ძმურ ურთიერთობას. ურთ-ერთისადმი პატივისცემა, ნდობა და სიყვარული, რომელიც ლეკებსა და ქართველებს შორის უკვე არსებობს, უნდა გაღრმავდეს და დაედოს ზნეობრივ ფუძედ მომავალ კავკასიის სახელმწიფოს. ლეკები კავსიელთა შორის არიან ყველაზედ უფრო ვაჟაკნი და ვაუტეხენნი; პირდაპირი და გამტანნი; მშრომელნი და ხელოვნების დიდის ნიჭით დაჯილდოებულინი. „თ. გიორგის“ განწყობილება დაღესტანელთადმი გამომდინარეობს თვით ქართულ ეროვნულ ინტერესებთან, იგი დასცენდა კავკასიის ვითარების პოლიტიკური ანალიზისა და ლეკების ინტერიულ - ეთნოგრაფიული შესწავლისა. ამ ჩვენ ხაზს არ გადაუხვევთ ათასი ბამატიც რომ გამოჩნდეს, რათავან ჩვენი სალი გონებით ვაზროვნებთ და არა აშლილი ნერვებით და სწულთ თავით.

ორიოდ სიტყვა ბ-ნ სადათიერაშვილს, რომელიც „მომავლის“ იმავ ნომერში ქართველ ემიგრაციას ძვირფას რჩევას აძლევს: მოგვიჩიბოს ერთობისადმი და სამართლიანდაა აღლვებული იმ უწვევი ლანდვა-გინებით, რომლის კეთილად გადაიქცა ემიგრაციის რამოდენიმე ორგანო. საუბედურით ბ-ნი სადათიერაშვილის სიტყვებს მისივე საქციელი აბათილებს. ბ-ნ სადათიერაშვილს ავიწყლება, რომ ქრწური ლანდვა-გინებით, ბნძერი ცა ლის წამებით და უღირსი საქციელით (როგორიცაა კრძო წერილების გამოქვეყნება) ყველას „მომავალმა“ ვადაპარბა, ე. ი. იმ ორგანომ, რომელშიც იგი თანამშრომლობს. ბ-ნი სადათიერაშვილი ვაერთიანებას ვვირჩევს და თვით კი ვაგდგრებს და გამოთიშვლებს უწოდებს ხელსა. ჩვენ დარწმუნებულ ვართ, რომ ბ-ნი სადათიერაშვილის საქციელი გაუფებრობით აიხსნება და „მომავლის“ მიერ შეცდომაშია შეყვანალი. ყოველგვ შემთხვევებში ბ-ნი სადათიერაშვილი ზნეობრივად მოველვა საჯაროდ განაცხადოს იზიარებს თუ ჰგომოს „მომავლის“ მიერ დაღესტანელთა შეურაცყოფას და უსაზიზღორეს ცილისწამებას იმგვარი პიროვნებისადმი, როგორც არიან საქ. ჯარის ყოფილი მთავარ-სარდალი ლენ. კვინიტაძე, ცნობილი პოლ. მოღვაწე შალვა ამირეჯიბი და ბ. ზ. ავალიშვილი. „მომავალი“ მთ მოლატატებათ აცხადებს და ეს უსადავლესი ცილისწამება შეუძლებელია სინიდისიერმა ქართველმა გაიზიაროს. არც ჩვენ ვიზიარებთ „კაკავის“ გეგს და ვახ. „თეთრი გიორგი“ მაც გაუკეთა კრტიკა, როგორც ბ-ნ ბამატს აგრეთვე მის ქართველ თანამშრომელთ. ხოლო კრტიკითვან ცილისწამებამდე ხომ მთელი უფსკრულია!

ქ. ტანჯირო

ლეო კერესელიძე

ზოგნიერთი მოსაზრებანი

იმ პოლიტიკას რომელსაც მოსკოვი საქართველოში ეწევა ბუნებრივად თან მოსდევს გაჩანაგება ქართულ მსოფლ მხედველობისა, რომელიც უდიდესად მნიშვნელოვანია ერისა და სახელმწიფოს ცხოვრებაში, როგორც შემფასებელი და ალოლოს ამოები საშუალება, მისი განვითარებისათვის, თავისუფალ, ბუნებრივი გზით, ერისა და სახელმწიფოს წარმატებისათვის.

ახალ დროს მოაქვს საქართველოსთვისაც ახალი შესაძლებლობანი და რასაკვირველია იმ ფარგლებში, რომელშიდაც დღეს ჩვენი ქვეყანა იმყოფება, მოსკოვი და მისი პარტიის ბატონობის ქვეშ, ძნელია ქართველმა ხალხმა განავითაროს თავისი აზრი, შეაფასოს მიუღვრობლათ მოველნანი, განზომოს ისინი და იმოქმედოს მიზანშეწონილად.

გამოცილება, რომელსაც თვითთული ქართული ლებულობა ასეთ პრობლებში, იძლევა არა სრულ სურათს. წარმოდგენანი დამუშავებული ასეთ გამოცილებაზე, თავისთავად უნდა მოიკოქლებდეს, ამიტომ ქართული თვალთ ხედვა მცირდება, კლებულობს შემოქმედებითი ძალა და შესაძლებლობანი, ღარბდება და ეცემა სახელმწიფოებრივი აზრი.

თვითთული მოსკოვის პარტიის სულიერი წყარო და ხედვა „ლენინის-მსტალინიზმია“, რომელიც სათავეს „მარქსიზმში“ იდებს, და ჰეგელის ორიგინალური და რთული ფილოსოფიიდან ნასესხები, თავისებურად გამოყენებული, „დიალექტიკური ლოიკით“ ვითარდება, რომელიც სასტიკ „მატერიალისტურ“ გაგებას ექვემდებარება და ჩვეულებრივი რუსული ბნელი მისტიციზმით შეზავებული, რომელსაც არაყისა და სისხლის სუნის უდის, ევლინება საქართველოს როგორც სახელმძღვანელო აზრი.

ქართული თვალის ხედვა სხვაგვარია. იგი ძველია და მრავალ დროთა გამოცილება მას თან ახლავს. რაინდული კულტურით გამოზრძმედილი,

ზომიერი, კეთილი და გმირული, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს კეთილშობილი წყობა გამკაცდა...

უკანასკნელი ეპოქის მოქმედებანი საქართველოზე, მისკენ-სამხრეთის ხაზით ვითარდებოდა...

დიდმა ომმა მოახდინა დიდი ცვლილებანი, ღრძი ჩრდილოეთ - სამხრეთისა გადატყდა...

ბრიუსელი ირ. ოთხმეზური

წარსულიდან

ჰქრის და ჰქრის ქარი მოუსვენარი, აზვირთებული მტკვარი გრიალებს...

თქვენ შემავარეთ ენა გმირული, და გამიმტკიცეთ გზა ეროვნული...

როცა სამშობლოს დეე ვშორდებოდი აზრით გარშემო ვიხედებოდი...

ბუნებრივ ერი მდიდარი არის და წარსულითაც შესანიშნავი...

ახლო კი გვექონდა ჩვენ გამარჯვება, მოგვიანდებოდა ერის დიდება...

თუ ერის ხმალი გატეხილია?! მარტო გმირები ვერ აწინდებენ...

მით მაგალითით დედა გამობრდის მქედელი სამშობლოს დიდების დილის...

„კავკასი“-სათვის ჩემ შემართვებითა საპასუხოდ

მე ორი მცირე წერილი მოვათავსე „კავკასი“-ში, რუსულ ვერსიაში უფრო დიდია, რომელიც ახლა მრავალ ენაზე იბეჭდება...

კვი ხანა მას აქეთ. მაშინ იწყებდა მოღვაწეობას ეს უფროსი და მეც განუსაზღვრელი ნდობით ვიყავი აღტურველი მის ხელმძღვანელობაში...

მაგრამ მალე შევირწმუნე, რომ „კავკასი“-ის არ იყო, რაც მე მგონია და მალე შევსწავლეთ მასთან ყოველივე კავშირი...

მაგრამ საქართველის რწმენა ერთია და შესაძლებლობის სხვა, და აი ჩემი ეჭვი, ეჭვი ქართველისა, რომელსაც საქართვება კავკასიის პოლიტიკურად აწინებდა...

ჩვენი ქალისა

თანამედროვე ნაციონალიზმი ცხარე კონფლიქტში კათოლიკურ ან საერთოდ ინტერნაციონალურ ეკლესიასთან...

თექვსმეტი საუკუნის განმავლობაში ხმლითა და ჯვარით იგი იცავდა საქართველოს სახელს და დიდებას...

საქართველო იყო ქრისტიანე მრავალ ბარბაროს მტერთა შუა გამოშვებული და შეუდარებელი გმირობით იცავდა დამოუკიდებლობას...

ქართველებმა ბევრი პოლიტიკური ქარიშხალი და შეუწყვეტელი ომები გადაიტანეს და მინც დამოუკიდებლობა და ქრისტეს სარწმუნოება მტკიცედ შეინახეს...

ქართული კულტურის შემქმნელი უპირველეს ყოვლისა სარწმუნოება იყო, ქართველის ცხოვრებას ახასიათებდა...

დღესაც გაიღვიძა მან გაორკეცებული ენერგიით საქართველოში, როგორც წინა დროს და საქართველოში უფრო დიდია...

მდებრებით და სახელმწიფოთა ბედსა სწევებს, საკვირველი არ იქნება, თუ რევოლუციონარი ცოცხალი ნაწილი კონფედერაციის ოგეგმვებზე მყოფ დიდ ერთა ბუნებრივი მისწრაფება დაებადება მათ ბუნებრივ წილში შესვლისა...

კავკასიაში ამ მხრით მდგომარეობა ბევრად უფრო ცუდია, ვიდრე შევიცარიაში იყო და ან არის დღეს: მთავარი ერი კავკასიისა არის ქართველობა...

მაგრამ მალე შევირწმუნე, რომ „კავკასი“-ის არ იყო, რაც მე მგონია და მალე შევსწავლეთ მასთან ყოველივე კავშირი...

თანამედროვე ნაციონალიზმი ცხარე კონფლიქტში კათოლიკურ ან საერთოდ ინტერნაციონალურ ეკლესიასთან; ფაშაიზმს სურს ეკლესია ეროვნულ საზღვრებში მოათავსოს, სარწმუნოება ერის ინტერესებს დაუმორჩილოს...

სულ სხვა მოვლენა ადერბეიჯანის ხალხი კავკასიაში: ენით თურნული, სარწმუნოებით მუსულმანი შიიტ, მოღვმით ნარევი თურანელთა და აღმოსავლეთი კავკასიის ძველ მკვიდრთა, ქართველებთან და სხვა კავკასიელებთან შედარებით ახალი ხალხი კავკასიისა, რომელსაც აქ აროდეს შეუქმნია ძლიერი და დღე-გრძელი პოლიტიკური სხეული...

სომხეთის ნაშთი დღეს კავკასიაშია და ამ მცირე მიწა-წყლის პატრონობით უმცაოფილო სომხობა სრულიად გულახდილად აღიარებს, რომ სომხეთის დამოუკიდებლობა ყოფილ ერებს, გუბერნიისაში მისთვის არ არის ეროვნული საკითხის გადაწყვეტა...

რბივადი მარტო არ გრძობს თავს არამედ ერთ ორგანიულ ნაწილად ერთი კიდე და ცხოველ მართლისა. და სწავს დღეს კავკასიის ადერბეიჯანელმა გულწრფელად: რა არის მისი იმედი, მისი იდეალი — პოლიტიკური შენობა დიდი და ძლიერი თურანისა, სადაც იგი, თურანისა, დიდი ქრისტიანულად იგრძობს თავს, თუ კავკასიის ქრისტიანულად იგრძობს თავს, თუ კავკასიის ქრისტიანულად იგრძობს თავს...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

სამავიგრო ნაკლებია დაბრკოლება ქართველთა და კავკასიელ მთელითა პოლიტიკურ ერთობისა. ჩვენ შორის ნათესაობა მტკიცა სისხლისა და ოდნავ ენებისც. ბედი ჩვენი უხსოვარი დროითგან ერთი იყო...

და მის განხორციელებას. რასაკვირველია, თუ კონფედერაცია კავკასიის ერთა გარეშე სომეხთა ნების განხორციელება, კავკასიის სომეხობაც იძულებული იქნება მის წევრად გახდეს, მაგრამ დღეს სომეხთა პოლიტიკური აზრის მომხრეობა კავკასიის კონფედერაციის იდეალად დასასახად და მათი ენერჯის გამოყენება ამ იდეალის განხორციელებისათვის ბრძოლაში ყოველად შეუძლებელია, თუ მათ არ აღეთქვა ცხადად და უტყუარად რასაც მოითხოვენ.

აი ეს და კიდევ სხვა მოთხოვნანი კავკასიის ერთა ურთიერთისაგან არიან უდიდესნი შინაგანნი დაბრკოლებანი კავკასიის ერთა კონფედერაციის შექმნისას: მოთხოვნანი, რომელიც თვითელს გულ-წრფელად ჰგონია სამართლიანი, მოთხოვნანი მრავალი სახისა, მრავალნი ძნელად აღსასრულებელნი და შეუძლებელნიც, და მათ შორის ყველაზე უფრო შეუძლებელი და აუსრულებელი — მიწა-წყლის მოთხოვნა. ერთი ერთი მოთხოვნა მეორისაგან მიწა-წყალს იმ „უფლებით“, რომ იქ მისი ნაწილი ცხოვრობს და მცხოვრებთა უმეტესობასაც კი შეადგენს. მეორე კი თვისი „უფლებით“ შეზღუდვასა გრძნობს და მომთხოვნელს ეუბნება: ჩემი ცუდი მდგომარეობა, რომელმაც ერთხელ შესაძლებლობა მოგვცა ჩემი მიწა-წყალი დაგეპირა, უფლებას არ გაძლევს მისი პატრონობისა. თუ დატოვებ ჩემს მიწა-წყალზედ შენს ნაწილს, იგი ჩემი სუვერენობის ქვეშ უნდა იყოს; არ ვეხები შენს ეროვნულ და კულტურულ თავისებურებას, არც კერძო საკუთრებას შენი მოდემის მოქალაქეთა, მაგრამ პატრონობა ჩემია. ეს არ ვნებავს, — მობრძანდები საითაც მობრძანებულხარ! — და აი, აქ უნდა გამოჩნდეს კონფედერაციის ნამდვილ მსურველთა სიბრძნე: მომთხოვნელმა უნდა იცოდეს, რისი მოთხოვნა შეიძლება, პატრონობა მოთხოვნელი მიწა-წყლისა, რისი დათმობა შეიძლება ან რა სახით გადასარა რომელიმე ერთი მიწაზედ მოსახლე უცხო ეროვნულ ელემენტსა საკითხისა. გამოსავალი ასეთ დაბრკოლებათაგან ყოველთვის მოიხსნება, თუ კავკასიის ერთები მართლ იგრძნობენ საჭიროებას და აუცილებლობას პოლიტიკური ერთობისა. ხოლო ერთი მხრით კონფედერაციას უნდა სიყვარულით საუბრობდეს და მეორე მხრით მეზობლის მიწა-წყალზედ „სატახტო ქალაქისა“ და „კულტურული ცენტრისა“ შექმნის ცდილთ, ან და ისეთ პროვინციათა მოთხოვნით მეზობლისაგან, რომლისათვისაც იქვეა კი ძვირფასია, აროდეს შექმნილა არავითარი „კონფედერაცია“ ერთა, არამედ მარტო სიძულვილი და მტრობა მათ შორის!

აი როდენ და რავარ შინაგან დაბრკოლებათა გადალახვა საჭირო „შეძლ მრავალს“ და „მრავალფერობა“ კავკასიაში უმცლეს „ეპიზოდს“ „ერთს“. როდენ წარსულთაგან გარდმონაცემ მცდარ წარმოდგენათაგან უნდა განთავისუფლდეს კავკასიელთა პოლიტიკური აზროვნება, რომ მან მართლაც ცხოვრობს იდეა შექმნის კავკასიის ერთა ერთობისა და იმ დღისათვის აბრძოლოს ყოველი კავკასიელი, მოსურნე კავკასიის დამოუკიდებლობისა. და გულ-ახილად ვიტყვი: უდიდესი წარსულის შეცდომათაგან საჭიროებულსა მტრობის განწყობილება იყო და იქნებდა დღესაც, რა მიზეზითაც იგი არსებობს და სადაც იგი არსებობს, რა მიზეზითაც არ უნდა იყოს იგი გამოწვეული. ძლიერი საქართველო წარსულში მთელი კავკასიის პოლიტიკური არსებობის პირობა და საფუძველი იყო და იქნებდა მომავალშიც. — წარსულში სხვა ფორმით, მომავალში სხვითა. საქართველო იყო კავკასიის სახელმწიფოფორმის შემქმნელი და მზიდველი და მისი დასუსტებისა და დამხობისთანავე დაემხო თავისუფლებმა მთელი კავკასიისა. შორეულ წარსულში მნიშვნელობა ძლიერი საქართველოსი უფრო ესმოდათ კავკასიელებსა და სომეხებს, ვიდრე შემდეგ, მისი დასუსტების ხანაში. მაგრამ როდესაც იგი სრულიად მოსპობილი პოლიტიკურად, მაშინ ხომ უცხო უნდა გამხდარიყო და ვახდა კიდევ ბევრისათვის რომ საქართველოს სახელმწიფოს მოსობამ მთელი კავკასიის პოლიტიკური ცხოვრება მოკლა. განსვენებული გიორგი ლასხიშვილი მოგვიხატობს თავის მოგონებებში, თუ რა უთხრა 1888 წელს ქართველ ტყვე სტუდენტებს ტყვემე მოხუცმა ყაბადღელმა ღრმა აღმოჩენებით სატყვეო ვაგონში: „როცა კავკასიის მზე ჩაესვენა, მთელი ჩვენი ქვეყანა მაშინ დაიღუპა“.

გიორგი ლასხიშვილს კავკასიის მზე შამილი ეგონა და რაღაც კითხვა მის შესახებ მოხუცს, მაგრამ მისი პასუხი შემდეგი იყო: „არა, ყმაწვილი, მე შამილზე რაღაც მითქვამს, კავკასიის მზე საქართველო იყო. საქართველომ თავი დაიღუპა და კავკასიაც თან გაიყოლია“. იმ მოხუც ჩერქეზს დიდაც სწორად ესმოდა კავკასიის პრობლემა, ალბად ისიც კარგად იცოდა, თუ ვინ დააღუპა საქართველოს თავი. დღესაც ალბათ ბევრა კავკასიის მთაში კეთილ-შობილ და ქვეყან მთის შვილთა შორის, ვისაც აგრეთვე სწორად ესმის ეს საკითხი და თუ კავკასიის ერთა პოლიტიკური მოახრებები იმ ბრძენი ჩერქეზის აზრს მთელ თავიანთ ერთა პოლიტიკურ რწმენად აქცევენ, ეს იქნება ის შეურყეველი იდეური საფუძველი, რომელზედაც შეიძლება აღმოცენდეს და განმტკიცდეს გაერთიანებული კავკასიის ერთა პოლიტიკური ცხოვრება. არავითარი ცრუ ეროვნულ სიამაყეს, არავითარი ცრუ შიშს საქართველოს რაიმე უპირატესობის წინაშე არ უნდა ჰქონდეს ადგილი კავკასიის სხვა ერთა შორის. საქართველო მათ დედად, გულად კავკასიისა უნდა დაიხსანონ, თვით უნდა იყვნენ დაინტერესებულნი ამ თვისივე გულის სიდიდითა და სიმაგრიით, მის ირგვლივ უნდა მოვიყაროთ თავი, მას უნდა ამარაგებდნენ და მისგან უნდა იყვნენ გამაგრებულნი სულიერად, ნივთიერად, სამხედრო ძალით. ყოველ მის განსაკუთრებულ უფლებას უნდა ცნობდნენ და პატივსაცემდნენ და ყოველი თვისი განსაკუთრებული უფლების ცნობასა და პატივისცემას უნდა სთხოვდნენ მას. ამას უკარახებენ კავკასიის საქართველოსა და კავკასიის სხვა მიწათა გეოგრაფიული მდგომარეობა, მათი წარსული, სწავლ მიღებული

ისტორიისაგან, და არა ქართველთა რაიმე უპირატესობა კავკასიის სხვა ერთა წინაშე ან საქართველოს რაიმე უპირატესობა პრეტენზიები. ამის შეგნება კავკასიის ერთაგან მათ მიერ პოლიტიკური სიბრძნის მიხვედრას მოასწავებს. და სანამ ამ სიბრძნით არ განისტკვლება მთელი კავკასია, ცუდი იქნება სიტყვათა ფრქვევა „მომბა-ერთობაზედ“ და „საერთო ინტერესებზედ“!

სურც ის წარმოუდგენია ნურავის, რომ ერთ შევნიერ დღეს განთავისუფლებული კავკასიის ერთა წარმომადგენლები შეიკრიბებიან თბილისში ან სხვაგან სადმე, მოიუბნებენ, შეთანხმდებიან და ასე ადვილად შექმნიან კავკასიის კონფედერაციას. ასეთ ყრილობებს წინ უნდა უძღოდეს ფაქტი კავკასიის დამოუკიდებელი ერთა, თავიანთ მიწა-წყალზედ სუვერენობა. ჯერ საერთო ცხოვრების განსაზღვრულ სფეროში შეიქმნება შესაძლებელი მათი კავშირი, შემდეგ თვით ცხოვრების საჭიროება მოითხოვს თან და თან უფრო ხშირი ჯაჭვებით მათ გადაბმას. ხოლო აროდეს დადგება დრო, რომ შესაძლებელი შეიქმნეს სრული საერთო კანონმდებლობა კავკასიის ყველა ერთათვის მთელი მთიან შინაგანი ცხოვრების მოსაწესრიგებელი. და ეს არც არის საჭირო. თავისებურება დიდა ყველა მთიანისა და სწორედ ეს თავისებურება მისცემს კავკასიას ძალას და სიშვენიერს. ჩვენ ვნებთ უკვე ჩვენ დამოუკიდებლობათა დროს, თუ როგორ წყარადებოდა თან და თან ვნებთა ღელვა კავკასიის თავისუფლად ერთა შორის და როგორი აუცილებლობით მიიღებოდა კავკასია თბილისისაკენ, ე.ი. ვნებთ დასაწყისი კავკასიის ერთა საქართველოს ირგვლივ შეკრებისა, მიუხედავად ათას დაბრკოლებათა შინაგანთაგან და გარეთგან. ამიტომ უკვე დამოუკიდებელი კავკასიის ერთა ერთობა არ მიმანია სრულიად უმეოდელ და შეუძლებლად, არამედ უფრო ძნელად მიმანია ამ ერთა განთავისუფლება და მათი დღეს შეკავშირება ერთი იდეით თავისუფლებისათვის საბრძოლველად.

კავკასიის ამ ძალიან რთულ და საინტერესო საკითხთა დამუშავება გონებით და ახილი გულით განხილვის მაგიერ ღმერთმა იცის რა და რავად იწერება სხვა და სხვა ენაზედ გამოცემულ „კავკახ-კავკასია-კოკახ“ და სხვაში უკვე დიდი ხანია, და მათ ხელმძღვანელოთ არ უნდა უტყუარდეს, თუ ეს ურუნალები აღმოვითვას იწვევს მრავალ ქართველთა და სხვა კავკასიელთა შორისაც.

მაგრამ აღმოვითვა კიდევ უფრო ძლიერია ხოლმე, როდესაც ეს პოლიტიკური ყურნალი კავკასიის ერთა რუსეთისაგან განთავისუფლების საკითხს ეხება. რასაკვირველია, ვერავითარი კონფედერაცია კავკასიისა ვერ შეიქმნება, თუ იგი არ გამოვიდა რუსეთის პოლიტიკური მონობითგან. რასაკვირველია, კავკასიის ერთე თავიანთი ძალით უზარ-მზარი ჩრდილოეთის იმპერიითგან თავს ვერ დაიძვრენენ, — საჭიროა ამისათვის დიდი უცხა ძალა, ამ ძალის მიერ რუსეთის განდევნა კავკასიითგან, მისი ნამდვილი, დიდი და ხანგრძლივ რესი კავკასიის პოლიტიკური დამოუკიდებლობისათვის და ამ ინტერესითგან გამომდინარე მისი ყოველ-მხრივი და მუდმივი დანხარება, დაცვა, გარანტია შეუფერადობისა, სახმერთი იქმნება ძალიან ბევრ წინააღმდეგ მომართული თუ ჩრდილოეთითგან.

შეიძლება კიდევ ეწვიოს კავკასიას ისეთი ბედი, როგორც მას ეწვია წარსული დიდი ომის დასასრულს, როდესაც გერმანიის ძლევა-მოსილა მხედრობამ რუსეთი კავკასიითგანაც განდევნა და ამით შექმნა შესაძლებლობა კავკასიის პოლიტიკური თავისუფლებისა. რომ არ დამთავრებულიყო დიდი ომი გერმანიის დამარცხებით, დღეს ჩვენ თავისუფალნი ვიქმნებოდით. რასაკვირველია, ამ მხრით „მუშაობა“ კავკასიელთა, წერაც ჩვენ ენებზედ და უცხო ენებზედ შესახებ ჩვენი განთავისუფლების რუსეთითგან და ჩვენი განწყობილების იმ უცხო სახელმწიფოებთან, ვისაც ანტრერესებს ჩვენი ბედი, საჭიროა და მოვალეობა კავკასიის პოლიტიკურ მოდერნობა და მოახრება. მაგრამ სწორედ აქ არის საჭირო მოვლერება ყოველი დებულებისა და სიტყვისა, ვაზომება მათი მნიშვნელობისა და მათი თქმის შედეგისა, სრული გულახდილობა. როდესაც ეს საჭიროა, და სრული სიზრმე, სადაც თქმა არა სჯობს. რასაკვირველია, აგრეთვე ოსმალეთმა უნდა ათას-რულის თავისი როლი კავკასიის მოსაღიანდელ განთავისუფლებაში, როგორც ჩვენმა უშუალო მეზობელმა. და კავკასიაში არ მოიპოება არც ერთი ერთი და არც ერთი პოლიტიკური პარტია, რომ ოსმალეთთან ისეთივე „მეზობლური“, „კარგი“ და „მშვიდობიანი“ განწყობილება (შეიძლება ზოგიერთს მეტი რამაც) არა სურდეს, როგორც ყველა სხვა მეზობლებთან. მაგრამ აქაც სრულიად ცხადი წარმოდგენანი არიან ჩვენთვის და ოსმალეთისათვისაც საჭირონი: როგორ ესმის ოსმალეთს კავკასიის საკითხი და მისაღება თუ არა ჩვენთვის ის პოლიტიკური მიზნები, რომელიც მას დასახველი უნდა ჰქონდეს რუსეთისაგან გაწმედილ კავკასიაში?

„კავკახის“ მიერ ნაბრძანები „თურქოფილობა“ ყოველ შემთხვევაში ქართველთათვის პოლიტიკური მრწამსი ვერ იქნება. მას შემდეგ რაც ცნობილითგან მოსურნელი თურქობა საქართველოს საზღვრებს მოველინა, მისგან კარგი არა ახსოვს რა საქართველოს. წარსულ საუკუნეებში ვაგრძელდა ქართველთა და თურქთა შორის ბრძოლა. ჯერ შემოხეიანი, ძარცვა-გლეჯი უკუ-გდება მათი, შემდეგ მათი გამაჰმადიანებისა და მათ მიერ დიდი სახელმწიფოს შექმნისა კვლავ შემოსევისა, ხოცვა და ძალით „გადარჯულება“ ქართველებისა, წარმოება მიწა-წყლისა, მონებით გადასახალი, ქართველი და სხვა კავკასიელი მონებით ვაჭრობა საქართველოს ნავთ-სადგურებში, მეზობელთა მოსევა საქართველოს წინააღმდეგ, ბოლოს იძულება ქართველთა რუსეთისათვის მიგვეყვია თავისუფლება, რომ სულ არ გამოქრალიყვიათი. აი, რა ვახსოვს ოსმალეთთან. იგივე ახსოვს სპარსეთთან, თუმცა ჩვეულებრივად ქართველთაგან სპარსული კულტურით

სარგებლობას მაინც მოიხსენიებენ ხოლმე. მე ამ „კულტურას“, განსაკუთრებით მე-16—18 საუკუნეთა, დიდ ღირებულებას არ ვანიჭებ და საქართველო მოგვება თვარა არას წააგებდა რომ არც სპარსი და არც თის კულტურა საუკუნეთა განხილვობაში არსულიადაც არ განვიცადა! მაგრამ ოსმალეთისა არც „კულტურა“ გვახსოვს! რა გვაქვს ჩვენ სათურქოფილო! „კავკახი“ თურქოფილობას თუ კი გვიბრძანებ, არამედ, თუ მას კავკასიის ბედს გადაწყვეტაში თურქთა როლი სწამს, გამოიკვლიოს: არის თუ არა თურქთა წარმოდგენაში კავკასია დღესაც მიზანი ოსმალეთის ზრდის დამთავრებისა ჩრდილოეთით, სოფლის თუ არა ოსმალეთი ქართველობასა და სომხობას დღესაც ხელის შემშლად ამ თვისი მისწრაფებისა, სოფლის თუ არა იგი დღესაც კავკასიის სხვა ერებს მოკავშირედ როგორც ეს იყო საუკუნეთა განმავლობაში? მე თურქებთან მიმუშავება და ვიცი, როდესაც მათ ასეთ საკითხს — რასაკვირველია დიპლომატიისა და ზრდილობის წესთა სრული დაცვით — კავკასიელი პატრიოტი დაუყენებს, იგინი დიდი მეჭვრემეტყველობით, ლოღით და გულ-წრფელობითა და დამტკიცებენ მას სწორედ იმას, რასი დამტკიცებაც გულმტრად კავკასიელი პატრიოტი ჰქონდა განზრახული და ამგვარად საჭურველ-აყრილს დასტოვებენ. ხოლო როდესაც სიტყვა საქმედ უნდა იქნეს, მყისვე გამოჩნდება ხოლმე, რომ თურქს თვისი ძველი აზრი არ შეუცვლია, და განსაკუთრებით ეს სჩანს მაშინ, როდესაც თურქს ოდნავ გაუმარჯვდება ხოლმე ბრძოლაში და ქვეყანა თავის საკუთრებად მიანჩნა.

თუ დღეს თურქი იმასვე ფიქრობს კავკასიის შესახებ, რასაც ის მუდამ ფიქრობდა, მაშინ ჩვენ ურთიერთს რუსეთის საწინააღმდეგო ფორტისათვის ვერ გამოვადგებით, რათანაც პატრიოტ კავკახის ამ შემთხვევაში ჩრდილოეთის მტერთანაც მოუხდება ბრძოლა და სამხრეთის მტერთანაც. მაშინ ჩვენ ამ ფორტის სხვა წევრთა იმედს უნდა გვეკონდეს და მათთან ერთად უნდა ვიბრძოლოთ. დავმარცხდებით და ვაბათონდება ისევე რუსი საუკუნოებით კავკასიაში — ოსმალეთსაც და სპარსეთსაც მისგან უფრო მწარე ბედი ეწვეა, ვიდრე ეწვია მეცხრამეტე საუკუნეში. ჩვენ დავიღუბებით, მაგრამ ვერც იგინი დაიპყრებენ სამოთხეს. ვავიმაჯვებთ და განთავისუფლება კავკასია — ეს ოსმალეთ - სპარსეთისათვის ხელ - საყრელი იქნება, მაგრამ თურქის სურვილებს საქართველოს მიწის წილებისა და სხვ. ვერ ვერავინ ათხოვებს. დიდი ომის დროს თუ გერმანიამ დაგვიცვა თურქების ასეთი პრეტენზიისაგან და შემდეგ თვით მათმა დამარცხებამ, სხვა შემთხვევაში სხვა იქნება ჩვენი დამცველი, ვისაც კავკასიის პოლიტიკური არსებობა ნამდვილად აინტერესებს. ხოლო თუ შეიკვალა დღევანდელმა ოსმალეთმა თავისი აზრი და გულ-წრფელი წევრობა უნდა ანტირუსული ფორტისა კავკასიის ერებთან ერთად, მაშინ მისი მიზანი უნდა იყოს შექმნა ძლიერი კავკასიისა, მაშასადამე ძლიერი საქართველოსი. არაფერი მისაცემი და დასათმობი ოსმალეთისათვის საქართველოს არა აქვს! საქართველოს არავისათვის მიწა-წყლის წაღვევა არ ევლდება. მაგრამ სხვათაგან წარტაცებულსა და წინაგლეჯ მამა-პაპათა სამკვიდრებელს თვისას არავის დაუთმობს. მას მისი მიწა-წყალი თვით სჭირდება, უცხოელებითაც რომ იყოს იგი უმეტესად დასახლებული. რამდენჯერ ამოწყვეტილა მტერთაგან სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში ქართული მოსახლეობა და რამდენჯერ მოშენებულა იგი ისე! იგი კვლავ მოშენდება თავისუფალი საქართველოს ზრუნვით და უცხოს შეუძლია საითგანაც მომრძანებულა იქითვე ჰქმნას პირი, თუ საქართველოს მოქალაქეობას არ მოისურვებს და თავს იწრავს იგრძნობს. ერთა სიცოცხლე ხანგრძლივად და არ ვიცით ვის რა ბედი ეწვეა. ოსმალეთთან ჩვენა გვაქვს სადავო და არა მათ ჩვენთან. მას უჭირავს ჩვენი მიწა-წყალი, ბევრგან ქართული მოსახლეობით, და თუ მან ძლიერი საქართველოს საჭიროება შეიგონა, მან უნდა დაგვიბრუნოს ჩვენი საკუთრება, იქ დასახლებული თურქები წაიყვანოს და ჩვენი ქართველობა, განხეული ანატოლიაში, ჩვენვე დავვიბრუნოს. ოსმალეთს უზარ-მზარი ტერიტორია უჭირავს და არა სჭირდება სხვიც წარტაცებული, ხოლო ჩვენ შორის მიწა-წყლის საკითხის მოწესრიგება საუკუნო მშვიდობიანობას ჩამოაგდებს. ეს ნაყოფი გამოიღო ეროვნული პრინციპით პრაქტიკულ პოლიტიკაში ხელმძღვანელობამ უკვე ყველგან: სადაც ეროვნული პრინციპი მართლად სწამს, ხოლო ქაოსი და ანარქია დაჰბადა ამ პრინციპის უარყოფამ აგრეთვე ყველგან, სადაც მას სასაცილოდ იგდებენ და საითგანაც შეიძლება ქვეყანას ომის ცეცხლი მოეკიდოს!

რა სათქმელია აქ, რომ „მენშევიკების მთავრობამ“ ოსმალეთს რაღაც დაუთმო, ან ის, რომ ოსმალეთს საქართველოში შემოიჭრნ ბრესტ-ლიტოვსკის ზავისაგან უფლება - მოსილი, ან სხვა ამგვარი რამ, ან კიდევ ის საყვედურს, თუ რა მიზეზებით ქართველობა გერმანიებს 1918 წ. როგორც მხსნელებს თურქების შემოსევის წინააღმდეგ და სხვ.

მე „მენშევიკების მთავრობას“ არ ვიცავ; იგი ბრძოლაც „ტრადელა“ იყო ქართველთათვის, და არც მათში და ბაქოში მჯდარან ბისმარკები, არც ერევანში! „მენშევიკების მთავრობა“ მაშინ საქართველოს მთავრობა იყო და ახლავ ფეხზედ დამდგარ სახელმწიფოს და მისი ახსოვლობა ყველამ წიხნ ჩაჰკრა. შეიწროებულს საქართველოს მთავრობას შეიძლებოდა მეტიც დაეთმო ოსმალეთისათვის, კიდევ უფრო შეიწროებული იგი რუსეთის მთავრობამ მოატყუა — მენშევიკი ბოლშევიკი — და საქართველო სულ დაიღუპა. საჭირო არ არის იმის მოგონება, თუ რა როლი დაასრულეს 1918 წლითგან 1921 წლამდე სხვა მთავრობებმა, კარგი მოსაგონებელი არა იქნება რა!

ბრესტ - ლიტოვსკის ზავსაც რომ კიდევ არა მიეცა რა ოსმალეთისათვის, იგი მაინც შემოიჭრებოდა საქართველოში, და იგი ყოველი დაღებული

ხელშეკრულების მიუხედავად ყოველთვის განიშორებს იმასვე, რაცა ჰქმნა ახლო წარსულში, სანამ ნამდვილი მომხრე არ გახდება საქართველოსა და კავკასიის ერთა დამოუკიდებლობისათვის. მენშევიკი კარგად ვიცით და სატყუარს დასა შევნიერდით, უცხო მოკავშირესა ხმს უნდა დაეჭვივებინებოდა თურქებს წინ ყოველთვის, როდესაც მათი ძველი ჩვეულებისამებრ საქართველოს გადმოთვლას და გადარცხას მოინდომებენ. და „კავკახს“ ურჩენია საყვედურები იმათკენაც მიმართოს, ვინც იგი უფრო დაიმსახურა და არა მარტო ჩვენსკენ, ვინც საკუთარ კერას ვიცავდით, და არა მარტო იმ საცოდავ „მთავრობისაკენ“ რომელსაც ყველა აბუხად იგდებდა და მრავალი დასაბრუნებდა. ბოლოს და ბოლოს რას ერჩის „კავკახი“ ამ „მთავრობას“? იმას რომ მეტი არ მისცა ოსმალეთს ვიდრე მისცა? თვარა ვინ უქადაგებს საქართველოს „გაცემას“ და „დათმობას“, ბრძანებით კილოთიც კი, თუ არა „კავკახი“?

დღეს საქართველო არ არსებობს როგორც სახელმწიფო, როგორც არ არსებობს არც ერთი სახელმწიფო კავკასიისა. ამიტომ ცუდია „დასახლებობა“ რომელიც ოსმალეთის „გადაცემისა“ და სხ. როდესაც ახალი, კანონიერი მთავრობა შეიქმნება საქართველოსი, მას თვით ეცოდნება რა პირობებში რა უნდა ჰქმნას. ყოველ შემთხვევაში მისთვის, როგორც ახალი სახელმწიფოს მთავრობისათვის, სრულიად საგადასაბრუნებელი არ შეიძლება იქნას რომელიმე ძველი ხელშეკრულება სხვა სახელმწიფოთა შორის. ვინ იცის, იქნებ ის იძულებული ქეიქმნეს კიდევ მეტიც დასთმოს ვიდრე „მენშევიკების მთავრობამ“ დასთმო. ხოლო სულ სხვაა ქართველი ერის მიერ მიღება იმ აზრისა, რომ საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთი ნახევარი დასაბრუნდა, იქ ქართველობა აღარ არის (?) და ამიტომ ოსმალეთს გადავსცეთ, რომ რუსების წინააღმდეგ გვიშველოსო! დიდ ბოდიშს მოვითხოვ „კავკახის“ წინაშე, თუ მოვახსენებ, რომ ასეთი საუბრით, „ქართული ირრედეტის“ განქვეითებით იგი თავის კეთილშობილ მიზანს კი ვერ მიახწევს, არამედ იმ აღმოვითვას იწვევს ქართველთა შორის, რომელსაც იგი ასე ვაკვირებდა და რომელმაც ბოლოს და ბოლოს შეიძლება თვით „კავკახის“ არსებობა ვახდლოს კავკასიელთათვის იმუდებლად და შეუძლებლად. შეიძლება თვით თურქიც არ დაჩრქვს მისი კმაყოფილი და უთხრას: — დათვის სამსახურს მიწვევ ბიძიავ, ცუდ საუბარს სულ გაწმედ სჯობია!

დასასრულ, რა არის „კავკახის“ მიერ ასეთი დაუსრულებელი, დაეინებით და სიძულვილით ბრძოლა ყორღანისა, საქართველოს „მენშევიკური მთავრობის“, „მენშევიკების“ წინააღმდეგ? თუ ყორღანისა, ქართულ მენშევიკებს ებრძვის „კავკახი“, მან ასეთივე ბრძოლა უნდა გაუწიოს საზოგადო მენშევიკებს, მაგრამ მენშევიკში, როგორც ბოლშევიკში, მარქსიზმი, ხოლო მარქსიზმს დღეს ფაშიზმი, ნაციონალი - სოციალიზმი ებრძვის მთელს დედამიწის ზურგზედ და თვით ბედი ცივილიზაციისა არის დამოკიდებული იმაზედ, თუ რომელი მათგანი ვავიმაჯვებთ საბოლოოდ. „კავკახს“ კი არავითარი იდეური ღვაწლი არ მიუძღვის მარქსიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში (ფაშიზმის წინააღმდეგ დასაბრუნებელი კი ბევრია მის ფურცლებზედ!) და ნამდვილი ბრძოლა მარქსიზმის წინააღმდეგ მისთვის ბევრი მოსაზრებით შეიძლება არც იყოს მისწინა-შეწინილი და ხელ-საყრელი. რჩება მხოლოდ ერთი რამ „კავკახის“ ბრძოლისაგან „მენშევიკის“ წინააღმდეგ: ძალიან მიძიმე და არა სასიამოვნო შთაბეჭდილება, თითქმის „კავკახში“ „მენშევიკის“ სახელით მთელ ქართველობას ესმოდეს ლაფი ძალიან მოხერხებულად! მე სრულიად არ მინდა ესთქვა, რომ ამას განზრახ სხადიან „კავკახელები“, მაგრამ შთაბეჭდილება ასეთი რჩება შინაურსაც და უცხოცაც მათი დაუსრულებელი პოლიტიკისაგან ქართველ მენშევიკთა, საქართველოს „მენშევიკური მთავრობის“ წინააღმდეგ, და თუ „კავკახელებს“ სურსთ ეს შთაბეჭდილება გააქარწყლონ, საჭიროა მეტი ტაქტი და გონიერება გამოიჩინონ, როდესაც კალამს ატრიალებენ!

მაგრამ სხვა კიდევ უფრო მიძიმე და უსიამოვნო შთაბეჭდილებას სტოვებს „კავკახი“, კერძოდ „ქართული“ „კავკახისა“ უცნაური სიჭრელით თანა-შემოქმედება და მათ ნაწილს: მკვლერთა, მოაზრე და სიტყვის ხელოვანი გაბოროტებული ადამიანის, ბოროტად რაღაცას მჩამხველის, ან „მორალური ფაქტორების აპოკალიფსა“ და მსგავს სიბრძნეთა მეტყველის გვერდით!

აი ეს ჩემი გულ-წრფელი აღსარება მათ წინაშე, ვინც მომთხოვა ჩემი აზრი გამოიმეტვა „კავკახელებს“ შესახებ. მის მაგვარად რომ გონიერად შესვლითგან შექმნას კავკასიის ერთა პოლიტიკური ერთობის იდეისა, მათ ყველაფერი ისა ჰქმნეს, რაც არ უნდა ექმნათ.

უდიდესი ნიშანი მათგან საქმის ცუდად წაყვანისა სწორედ ის აღმოვითვას, რომელიც მათმა ორგანომ ბევრთა შორის გამოიწვია ნაცვლად თანაგრძნობისა. დიდი იდეის პროპაგანდა მხოლოდ მტერთა შორის იწვევს მტრობას და წინააღმდეგობას, აროდეს მოყვარეთა შორის, რომელიც თვით არიან აღმსარებელნი ამ იდეისა. და თუ „კავკახს“ მისთვის და ჩვენთვისაც არა-სასურველი ბედი ეწვია, თავის თავს უნდა დააბრალოს: მეტი ინტერესი დიდ საკითხთათვის, მეტი გულწრფელობა, მეტი ტაქტი და გონიერება რომ გამოიჩინა მას, ბევრი მიემხრობოდა. დღეს კი მეც მისი უპირველესი თანამშრომელი — განვიმეორებ—იმას ვწუხარ, რომ სხვა ჩემგან ღრმად პატივცემულნი პირნიც არ მო-შორდნენ ამ თითქმის ცხადად გაშლილ ფრონტს საქართველოს წინააღმდეგ...

მ. წერეთელი
საწვერო ვადასახადი და შემოწირულება გთხოვთ გადმოგზავნით შემდეგი მისამართით:
შალვა გიორგაძე
6, square Albin Cachot, Paris 13°.